

IZABEL FIJIOZA

SVE SMO POKUŠALI

Ilustrovala
Anuk Dibo

Prevela
Ivana Misirlić

■ Laguna ■

Naslov originala

Isabelle Filliozat

J'AI TOUT ESSAYÉ!

Copyright © 2011 by Editions Jean Claude Lattès

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Mom dragom i nežnom Eriku
i našim divnim Salome i Žilijet.*

Anuk

*Za Margo, moju ćerku,
za Adrijena, mog sina,
koji mi svakodnevno ulepšavaju život.
Mnogo ste mi zadali tema za preispitivanje i razmišljanje.
Toliko ste me toga naučili!
Volela bih da sam još od vašeg najranijeg detinjstva
znala ono što danas znam, te da sam tako mogla da
ispunim vaše najskrivenije potrebe.*

Izabel

*Svi odrasli su nekad bili deca,
ali se malo ko njih toga seća*

Antoan de Sent Egziperi

SADRŽAJ

Uvod.....	15
Izabel Fijioza	15
Anuk.....	18
Uputstvo za upotrebu.....	21
Dete je komplikovanije od biljke.....	29
• Šta je hir?	30
• Šta se dešava?.....	31
• Da li je njegov rezervoar ljubavi pun?	33
– Reči ljubavi.....	34
– Vreme provedeno zajedno.....	35
• Dodir, poljubac, maženje, milovanje... Fizički kontakt.....	37
• Izlivi besa i druge emotivne oluje	39
• Ona ne može da se skradi	43
• On se klata na stolicu	44

• Udeo roditelja	46
• To je taj uzrast!	48
Od 12 do 18 meseci: period roditeljskog „ne“	51
• Bolje reći STOP nego ne.	52
• Fizička intervencija.	53
• Nju baš briga za pravila, ne poštuje ni granice, ni zabrane!.	54
• Ona radi sve suprotno od onoga što sam joj upravo zabranila, i još me gleda pravo u oči!	59
• On želi sve, i odmah!	61
• On pokazuje prstom i uvek hoće sve!	63
• Ona je pala i gleda me pre nego što zaplače.	64
• Ona urla čim se udaljim.	66
• On se budi noću!.	67
Od 18 do 24 meseca: period dečjeg „ne“	71
• Ona se suprotstavlja	72
• On zaurla na najmanju frustraciju	75
• Ona me izluđuje svojim pitanjima	77
• On pravi gluposti	78
• On udara, grize, čupa kosu.	80
Od 24 do 30 meseci: red, po redu, bez reda!	83
• Ona u svojoj glavi zavodi red!	84

• Svaka stvar u svoje vreme, po redu!	86
• Ona neće da ode iz parka	87
• Kako dočekati osećanja	89
• Ona se plaši novih situacija	91
• On neće da spava	92
• On ne čuje kad ga zovem	93
• Ona odbija da jede i/ili se igra hranom	95
• On govori ružne reči!	96
 2 i po godine do 3: ja, ja... hoću sve sama!	99
• Hoću sama!	100
• Hoću!	101
• On ne zna šta hoće!	105
 3 godine: zajedno	107
• „Neću!“	108
• Ona zna pravila, ali ih ne poštuje	110
 3 i po godine do 4: rađanje mašte, čudesa i košmara	113
• On ima košmare	114
• Ona crta, slika, secka bilo gde i sve i svažta! I kaže... „nisam ja!“	115
 4 godine: moć, pravila i slika o sebi	117
• Ona izmišlja i hvalisa se	119

• On je stidljiv	120
• Ona ne ume da drži jezik za zubima.	122
4 i po godine do 5: svest o sebi i teškoće u socijalizaciji ...	123
• Nju boli stomak.	124
• On je sramežljiv	126
• Treba joj sto godina da se obuče	127
• On postavlja previše pitanja	128
Postaviti granice	129
• Odbiti, ali ipak uvažiti emociju	130
• Bolje davati uputstva nego izricati zabrane	131
• Dovoljna je samo jedna reč!	133
– <i>Bolje uliti odgovornost nego okrivljavati</i>	135
– <i>Dajte informacije</i>	136
• Moć opisa	137
• „Glupost“?	140
– <i>Kazne</i>	141
– <i>Vikanje</i>	143
– <i>Omalovažavanje, osude, etiketiranje</i>	144
– <i>Udarci, šamari, batine po guzi</i>	145
– <i>Izolacija, tajm-aut</i>	147
– <i>Odbacivanje</i>	151
– <i>Sramoćenje</i>	151

– <i>Oprostiti i ispraviti grešku umesto deteta</i>	152
– <i>Prirodne ili logične posledice, sankcije kojima se popravljaju</i>	154
Svađe među decom	157
• Takmičenje	161
• Pražnjenje tenzija	162
• Ona neće da deli	163
• Malo ti, malo on	164
– <i>Teritorijalni sukobi</i>	<i>166</i>
– <i>Borba protiv regresije</i>	<i>167</i>
• On me kopira!	167
• Ona neće da se igra sa svojom drugaricom	168
Već prema uzrastu	171
• On laže	172
• Progresivno učenje, sređivanje sobe	174
• Šta raditi?	177
• Da li su današnja deca gora nego pređašnja?	185
Zaključak	187
Preporučena literatura	192
Izjave zahvalnosti	196

UVOD

IZABEL FIJIOZA

I mam dvoje dece. Kao mama sam doživela trenutke neopisive sreće kada sam osećala da sam povezana sama sa sobom i sa svojom decom, ali sam bila i veoma rastrojena i očajna. Osećala sam se nemoćno, ophrvana sumnjom, stalno sam se preispitivala. Želela sam da pronađem knjigu koja bi mi dala informacije o tome šta je moje dete moglo da doživi u određenim situacijama, smernice koje bi mi pomogle da definišem sopstveno ponašanje. Odbacivala sam prebrze analize dobrih savetnika: „Samo je hirovita, pokušava da te izmanipuliše, moraš da pokažeš ko je glavni...“. Ono malo što sam znala o dečjem mozgu dovodilo me je u sumnju u vezi s njegovom sposobnošću da kuje takve strategije, ali mi je bilo čudno da sva deca u određenom uzrastu imaju vrlo slično ponašanje. To mora da nešto znači. Da li ta ponašanja koja toliko smetaju roditeljima mogu da se interpretiraju kao borba za moć u kojoj deca od dve godine iskazuju strašan bes, dete od osamnaest meseci, koga ste zamolili da ne radi nešto, upravo to uradi gledajući vas pravo u oči, dečaci od dvanaest godina uopšte se ne kupaju a devojčice od petnaest

skupljaju sve (prljavo) posuđe iz kuće u svojoj sobi... Čim se jedno ponašanje proširi, mogu li i dalje da ga tumačim kao manipulaciju usmerenu ka meni? Moja radna hipoteza bila je da je dečje ponašanje, čak i najekstremnije, prevashodno u službi njihovih potreba rasta. Činilo mi se da je od suštinskog značaja razumevanje dečje motivacije jer naše interpretacije (odnosno naše shvatanje) diktira naše ponašanje.

A osim toga, tradicionalni modeli vaspitanja nisu se uopšte pokazali kao uspešni, to sam zaključivala svakoga dana u svojoj psihoterapeutskoj ordinaciji, ali i u svakodnevnom životu, baš kao i vi. Samopouzdanje, unutrašnja sigurnost, harmonija u odnosima nisu tako česti u svetu odraslih. A ja sam to priželjkivala za sopstvenu decu, htela sam da im pomognem da postanu odgovorne i autonomne odrasle osobe, opuštene u društvu, a ne odrasli koji se uspaniče pri pomisli na ideju da govore u javnosti ili koji poštuju pravila u saobraćaju samo zato što se plaše policije.

Želela sam da, pred različitim situacijama s kojima ću se suočavati, usvojim ponašanje koje će uistinu biti vaspitno. Dakle, razmišljaću pre nego što ću delati po refleksu.

U ovu knjigu sam izlila proizvod tih razmišljanja. To nisu recepti, ne postoji nijedan vaspitni recept koji će vam pomoći da odjednom „uspešno“ vaspitate dete! Na seminarima ili u radijskim emisijama roditelji mi se često obraćaju i traže „pravo“ rešenje za ono što su definisali kao svoj problem. To gotovo rešenje za upotrebu ne postoji. Uvek se na jedan problem može gledati na više načina, pa ima i više rešenja. Ne treba se pouzdati u one što dele lekcije videći „samo jedno rešenje“ za konflikt u odnosima.

Jedna mama uzima mikrofoni i pita: Kako reagovati kad jedan trogodišnjak ispoljava bes? Ponašanje deteta, u ovom slučaju ispoljavanje besa, definisano je kao problem na koji

treba reagovati. Kao da je svaki napad besa tog deteta uvek isti, i nema svoj razlog. Ovo pitanje pretpostavlja da postoji jedna efikasna tehnika za sva ispoljavanja besa, kakvo god da je njegovo poreklo. Videćemo na strani 46 da je majka, zato što nije znala šta bi njen sin tog uzrasta mogao da doživi, sama izazvala njegov bes za koji me je pitala kako da odreaguje. Sa zaprepašćenjem ćete otkriti da ste, nesvesno, naravno, vi ponekad taj okidač za ponašanje koje osuđujete. Odgovor je oduvek bio tu. Čim sam shvatila šta se dešava između moje dece i mene, to mi je bilo kristalno jasno. Ja sam bila odgovorna za njihova brojna suprotstavljanja, reagovali su kao što sva ljudska bića reaguju na primoravanje, naređenja, osećali su se isto kao i odrasli, kao i ja... Kada sam promenila svoje ponašanje prema njima, mogla sam da dobijem ono što mi je klizilo niz ruke kao vlažan sapun. To je bilo otkrovenje koje vam darujem u ovoj knjizi.

„Sve sam pokušala“. Toliko sam puta čula tu rečenicu. Ona znači: iskoristila sam sve svoje rezerve rešenja u pokušaju da suzbijem problem. Činilo mi se da je korisno da napišem knjigu koja će pre svega omogućiti da identifikujem izvor teškoća, a onda predstavim opcije na koje često ne mislimo kada smo u žiži akcije.

ANUK

Rođena sam 1970. Čim sam postala sposobna da držim rolovku u ruci, provodila sam najveći deo vremena crtajući, što je prirodno dovelo do toga da studiram umetnost. A zatim sam jednog dana podigla glavu od papira da vidim šta se dešava oko mene, ovaj, ne, malo niže... Bila sam na putu da rodim bebu! U glavi mi je eksplodirao vatromet pitanja. I pošto volim sve što ima veze s papirom, prvo sam se udubila u knjige da bih našla odgovor na pitanje: Šta je to beba? Kojim jezikom govori? Kako je treba držati? Zašto plače? S koliko godina može da otvori račića? Ukratko, sve što bi jedan roditelj želeo da zna kako bi se susret s bebom i sve ono što sledi odigrali na najbolji mogući način.

Kako, naravno, nisam našla sve odgovore, odlučila sam da se dodatno obrazujem. Tako postadoh edukator u „efikasnoj komunikaciji“ po metodi dr Tomasa Gordona i sertifikovani instruktor Instituta za svesno roditeljstvo (*Aware Parenting*). To dodatno znanje zaista me je prosvetlilo kada su određene teme u pitanju, a moja nova porodica je s velikom radošću dočekala rođenje nove sestrice za moju prvu ćerku,

Salome, i to je otvorilo nove roditeljske horizonte. Nastavila sam da učim s velikim elanom i dobila dipolomu stručnjaka za psihomotorni razvoj. Sakupila sam mnogo mudrolija koje su mogle da mi daju odgovore na pitanja. Knjige su i dalje bile moji verni prijatelji. Primećivala sam kako se ponekad ilustracije provuku kroz psihološka pisanija da bi to što je napisano bilo čitljivije (moja umetnička crta je i dalje čekala priliku). I, od crteža do crteža i razgovora s Izabel, ta želja je uspela da se... nacрта! Ilustracije koje prate ovu knjigu plod su srećnog susreta s Izabel, način da pošaljem svoje poruke, a jezik crteža treba da pomogne roditeljima da bolje razumeju i nauče nove stvari zahvaljujući našoj zajedničkoj strasti prema detinjstvu i želji da procvetaju harmonični odnosi u porodici.

UPUTSTVO ZA UPOTREBU

Prvi crtež predstavlja situaciju u porodici. Roditeljska reakcija je predstavljena karikaturom. U odnosu na tu reakciju videćete:

► **Kako dete doživljava roditeljsku reakciju.** Smenjivaće se crteži dečaka i devojčice da bi se poštovala rodna ravnopravnost. Ta ravnopravnost poštovaće se i u upotrebi zamenica – on ili ona. Takav izbor možda može da smeta čitaocu naviknutom da reč dete bude u srednjem rodu. Ali jezik nije neutralan, u njega je utisnuto naše nesvesno i on daje stereotipima na težini. Zato nam je važno da jedan rod ne prevagne nad drugim. Tako smo se odlučile da naizmenično koristimo muški i ženski rod da ne bismo opteretile čitaoca sistematskim korišćenjem srednjeg roda. Naravno, poruke koje izgovara dečak odnosiće se i na devojčice, i obrnuto.

Reći ću ti šta mi se dešava.

LED sijalica osvetljava situaciju iz ugla neurona-
učnih otkrića i saznanja iz oblasti eksperimentalne
psihologije.

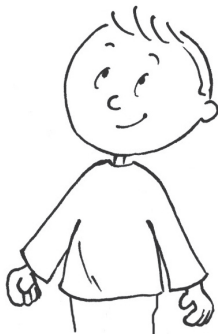
Opciju pozitivnog roditeljstva predstavlja Izabel, a kroki-
jem ilustruje Anuk.

Ovo pojednostavljenje, jedna situacija – jedna opcija, ima samo pedagošku svrhu. Jasno je da, kad se nađete u jednoj situaciji, može da se otvori mnoštvo opcija.

Nipošto nam ne *verujte!* Ova knjiga ne predstavlja *istinu*. Svako treba da posmatra, oseća, eksperimentiše. Izvesni stavovi koje nudi pozitivno roditeljstvo delovaće vam previše jednostavno, idealizovano. Toliko smo navikli na porodične konflikte da nam deluju prirodno, toliko smo navikli da deca ne sarađuju da oklevamo da poverujemo da je to moguće, a pogotovo da je tako lako. Kad se dovijamo kako da otključamo neka vrata, prosto se zbunimo kad otkrijemo da je dovoljno da ta ista vrata samo povučemo da bi se otvorila. O tome

pomalo govori ova knjiga, da treba analizirati pravac otvaranja umesto da silom navaljujemo na njih.

Ovo delo se samo malo bavi emocijama, o toj temi sam pisala u knjizi *U srcu dečjih emocija*. Ovde smo želele da se koncentrišemo na ponašanja koja najviše nerviraju roditelje. Da li su to zaista samo hirovi? A šta se dešava u

detetu? Ova pitanja, koja daju celokupan ton, biće obrađena u prvom poglavlju. Odgajanje deteta je pre svega odnos. Odnos s detetom uvek treba da nam je na prvom mestu. Loš odnos povlači za sobom više simptoma – od agresivnosti do loših rezultata u školi. Nasuprot tome, dobar odnos omogućava suočavanje s teškoćama i zajedničko prevazilaženje prepreka. Pa ipak, često zaboravljamo taj prioritet. Očuvati odnos ne znači da se trudimo da nas dete voli tako što ćemo mu za sve progledati kroz prste. Osnovna potreba svakog deteta je da se oseti voljeno. Naravno, reći ćete vi. Da, ali to nije tako očigledno detetu u svakodnevnom životu koje, iako je malo, vidi hiljadu razloga da ne bude voljeno, iako jeste. Videćemo kako da ispunimo taj rezervoar ljubavi naših anđelčića i kako da u njima pothranimo osećaj sigurnosti. Sigurnosti koja je osnova na kojoj ćemo izgraditi naše vaspitanje.

Lako je pasti u iskušenje i sve interpretirati u svetlu nedostatka afektivnosti. Ali ponašanja mališana imaju i druge razloge. Preterana tenzija, previše stimulacije, dosada ili jednostavna psihološka potreba, ispitaćemo i druge faktore kriza.

Pred istim zvukom jedno odojče će plakati, drugo će širom otvoriti oči... Jedno će biti prestravljeno, za drugo će to biti predmet ljubopitljivosti... Kada dođe na svet, beba za sobom ima već devet meseci života, devet meseci iskustva. Nijedan roditelj ne liči na drugog, svako ima svoju prošlost, svoje potrebe i ciljeve, svoje granice, i u skladu sa svojim godinama, hormonima, društvenim i ekonomskim položajem nije jednako

dostupan svom detetu. Nijedan odnos između roditelja i deteta ne liči na drugi jer se on svaki put stvara između dve određene osobe u specifičnom okruženju. Na svakom je da stvori svoj odnos sa svojim detetom. A pošto svi pripadamo ljudskoj vrsti, mozak jednog dvogodišnjaka više liči na mozak drugog dvogodišnjaka nego na sopstveni mozak kao odrasle osobe. Dobro znamo da dete nije odrasla osoba u minijaturi, ali ne možemo a da se ne složimo s tim da mu često zamera-mo što se ne ponaša kao odrasla osoba! Brojne neshvatljive reakcije naše dece, u stvari, u vezi su s nesporazumom. Pošto se detetov mozak razvija, ono ne vidi i ne shvata stvari isto kao i mi. Ako to ne znamo, to neznanje biće izvor brojnih konflikata, beskorisnih kazni i roditeljskog očajanja. Rat, ukratko, postoji samo kada roditelj očekuje nešto od deteta. Da li su ta očekivanja realna u odnosu na njegov uzrast? Jedan mali dečak laže... možemo li se prema njemu ponašati isto ako ima dve ili ako ima četiri godine? Razmislimo zajedno i prilagodimo svoje ponašanje vaspitanju koje odgovara specifičnim potrebama *našeg* deteta, a ne potrebama nekog hipotetičkog deteta!

Drugo poglavlje pokriće avanturu od dvanaest do osamnaest meseci. Treće će biti posvećeno hirovima, suprotstavljanju, koji nisu isto što i bes deteta od osamnaest meseci do dve godine. Četvrto poglavlje pomoći će nam da istražimo svet deteta od dvadeset četiri meseca do trideset meseci, odnosno od dve i po godine. U petom poglavlju otkrićemo egoističan univerzum deteta od trideset meseci do tri godine. U

šestom poglavlju videćemo kako reagovati na transgresije deteta od tri do tri i po godine. U uzrastu između tri i po i četiri godine dete se suočava s novim strahovima, i o tome ćemo govoriti u sedmom poglavlju. Dete od četiri godine je već neko drugo dete, bezobrazluk, laganje, strahovi i košmari biće tema osmog poglavlja. U devetom poglavlju, posvećenom uzrastu od četiri i po do pet godina, videćemo da je najteži period za roditelje već prošao.

Neka deca prohodaju s devet meseci, neka s osamnaest. Neka razviju odličan govor s dvadeset dva meseca, druga tek počinju da konstruišu rečenice s tri godine. U svakoj razvojnoj fazi prirodno je da postoje individualne varijacije koje nisu patološke.

Pisanje knjige pretpostavlja uopštavanja, ali su ona obično pogrešna jer ne uzimaju u obzir individualne specifičnosti. Pa ipak, ta uopštavanja delovala su mi korisna da bismo mi, roditelji, prestali da očekujemo od naše dece da se ponašaju onako kako to ne priliči njihovom uzrastu, i da bismo bolje shvatili njihove reakcije. Da ne bismo otežale tekst, nećemo u svaku rečenicu umetati „ponekad“ i „dešava se da...“ i računamo na vas da ćete ih sami umetnuti. Isto tako, maksimalno smo se trudile da izbegnemo ponavljanja, ali se brojne dečje reakcije ponovo javljaju u različitim uzrastima. Pozivamo vas, dakle, da pročitate knjigu u celini da biste pronašli svoje dete, iako je ono možda „preraslo“ određenim uzrast.

Isto kao što smo i mi „večernji“ ili „jutarnji“ tip, ili smo više ili manje osetljivi na mirise i zvukove, svako dete ima svoj ritam, svoj senzibilitet, lični razvoj. Vaše dete nije nenormalno ako se ne plaši nepoznatih osoba s petnaest meseci ili ako nikada nema napade besa! To što su takva ponašanja prirodna, ne znači da su obavezno prisutna, ali znači da mogu da se manifestuju. Kao što se ni mozak spektakularno ne menja

kad vaše dete navrši novih godinu dana, ne razvija se na kontinuiran način, već izgleda da se taj razvoj odvija u sinusoidi, što znači da ono što je dete naučilo sa četrnaest meseci, na primer, može da preispita kad napuni sedamnaest. Detetov mozak se redovno preoblikuje. Svaki period značajnog preoblikovanja prate, naravno, regresije, dezorganizacija i zebnja.

Čitajući našu knjigu, možete steći utisak da su deca samo briga, ali to je daleko od istine. Život s detetom je u svakodnevnom životu pravo uživanje, ili to može da postane. Koncentrišemo se na problematične situacije zato što one kvare odnos, upropašćavaju kako život deteta, tako i život roditelja... pa i roditeljskog para!

Brojni roditelji su duboko uvereni da su kazne neophodne i da mogu biti pravične. Za neke su šamari i udaranje po guzi deo roditeljskog prirodnog vaspitnog arsenala. Uprkos neefikasnosti takvih pristupa, ta uverenja se ne mogu lako poljuljati delimično stoga

što ih deli većina roditelja već vekovima unazad, a delimično jer smisliti druge opcije iziskuje malo vremena i spokoja. Pošto nisu mnogo znali o mozgu, naši preci, pa i naši roditelji, mogli su da veruju u neškodljivost vaspitavanja zaplašivanjem. Cerebralni prikaz, naše znanje o neuronima, o hormonima stresa, o inteligenciji i sećanju pokazuju nam, bez izuzetka, da pod hitno moramo da usvojimo nenasilan metod vaspitavanja. Osim afektivnih posledica, psihološke posledice su danas neporecive. Naučnici su pokazali da razum, izgleda, ne utiče na vaspitne stavove. Sudaramo se s odjecima sopstvene prošlosti. Intenzitet naših emotivnih reakcija ne

omogućava nam da budemo roditelj kakav bismo želeli, i čak nas sprečava da mislimo dovoljno objektivno. U knjizi *Savršen roditelj ne postoji* bavila sam se ovim pitanjem i uticajem sopstvenog detinjstva na naš vaspitni stil i kako ga se osloboditi. Ovde ćemo to pitanje obraditi iz drugog ugla – shvaćanja dečjeg ponašanja u odnosu na razvoj njegovog mozga.

Postaviti granice je pitanje oko kog su stručnjaci naširoko raspravljali, a pred kojim su brojni roditelji razoružani. Postaviti granice, da, ali kako to konkretno izgleda? U desetom poglavlju pronaći ćete ključeve za kanalisanje i zaštitu granica tako da se ne pretvore u ograničavanje, i da, pre svega, budu poštovane!

Neprestano se raspravljaju! Šta raditi pred neprestanim konfliktima? Možemo li sve svaliti na ljubomoru? Prestanite da se osećate krivim što ne pružate podjednaku ljubav jednom i drugom detetu, ima drugih rešenja, a našoj deci je potrebna konkretna pomoć, a ne naš osećaj krivice, ali ni moralisanje. To će biti tema jedanaestog poglavlja.

Dvanaesto poglavlje predstaviće u osam etapa rešavanje problema pre nego što postavimo sebi pitanje koje će nas dovesti do upitnog zaključka: Da li je to stvarno tako ozbiljno? Naduvavanje problema, preuveličavanje kojem često pribegavamo: „ako ne središ svoj ranac, pašćeš maturu“, ne samo da ne idu u prilog našem autoritetu nego utiču u svakodnevnom životu i na naš odnos s detetom, koje nam je, kad se sve sabere i oduzme, najdraže na svetu!

1.

Dete je komplikovanije od biljke

POSLE SVEGA ŠTO SAM UČINILA ZA TEBE,
EVO KAKO MI VRAĆAŠ!
GUBIŠ LIŠĆE, RASTEŠ UKRIVO! VIDEĆEŠ TI,
UKINUĆU TI ĐUBRIVO I SUNCE.
IMA DA RAZMIŠLJAŠ U DNU STEPENIŠTA.
VIDEĆEŠ TI KO JE OVDE GLAVNI.

Kada lišće vašeg fikusa požuti i opada, vi ne pomišljate da biljka to radi namerno da bi vas zafrkavala ili da bi vas prikazala kao lošu baštovanku. Vi tumačite „ponašanje“ biljke kao poruku: previše ili premalo vode, svetlosti, đubriva... Nedostatak ili preterivanje, pokušavate da razumete šta se događa.

Dete je (značajno) složenije od biljke, ali ne i komplikovanije. Njegovi, naizgled, hirovi manifestuju njegove potrebe. Nedostatak ili preterivanje. A ako njegovo ponašanje nije provokacija, već posledica, odgovor, reakcija? Dešava se da tumačimo kao problem nešto što je prirodno. Nema potrebe za panikom s dolaskom jeseni jer lišće opada sa drveća... ili zato što vaš četvorogodišnjak mrzi da gubi...

► Šta je hir?

Većini roditelja se čini da deca isteruju hirove. Teo odbija da pije iz plave čaše, Žuli neće da se obuče da izađe napolje, Anton traži samo mamu kad treba da se kupava... Od njih nam se diže kosa na glavi!

Da li je to stvarno „pozorište“? Da li su takva ponašanja, uglavnom tako tipična, „hirovi“, odnosno beznačajni zahtevi, ili je reč o razumljivom ponašanju kada se uzme u obzir evolucija njihovog mozga? To što nas kmećanje naše male Lee od tri godine baca u očaj, možda je samo posledica nečeg, a ne Leina namera.

Sigurni smo da su naša deca svesna pokušaja da preuzmu moć nad nama: „Vidite kako me gleda pravo u oči i pravi gluposti?“ Nažalost, to što mi vidimo kao dokaz, može da ima sasvim drugo poreklo.

Vi želite tihu decu, mirnu, dobru, koja nikada ne viču i ne plaču? To je nemoguće. Hoćete da iskorenite njihove hirove? Moguće je.

► Šta se dešava?

Da, nešto se uistinu dešava. Dete tako ne reaguje slučajno, ali ni zato što ima nameru da nam naškodi. Pa pre nego što se iznerviramo, postavimo mu pitanje, a postavimo ga i sebi, naglas: „Šta se dešava?“ To što ćemo ga izgovoriti, pomoći će nam da zauzdamo svoje uobičajene impulse.

Jedno je izvesno, dete ne nastoji da napravi klopku svojim roditeljima, a ni da ih testira. Ono jednostavno nema intelektualne sposobnosti za tako nešto.

Hirovi su, to ćemo konstatovati tokom cele knjige, zapravo odgovori dečjeg mozga na situacije koje su za njega previše složene.

Hajde da zajedno istražimo šta se dešava u detetovoj glavi.

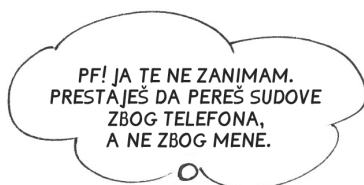
Da li je to hir? Testirajte da biste bili načisto

Da biste proverili da li vaše dete može da vas nasankan-ka, evo jednostavnog testa: vaš mališan među igračkama sigurno ima kocku ili pločicu s rupama u koje treba da se ubace odgovarajući oblici. Pokažite mu dva otvora, na primer trougao i krug, i pokažite mu jedan oblik, na primer trougao.

Pitajte ga u koji otvor ide taj oblik. Većina dece od dvadeset meseci napraviće nasumičan izbor. Sa četrdeset meseci ubaciće trougao u odgovarajući otvor u 85% slučajeva. Čak i u tom uzrastu tačan odgovor nije konstanta. Tek posle navršene četiri godine ogromna većina dece uspeva svaki put, jer da bi uspeli u tom zadatku, moraju da zapamte odjednom tri oblika.

Dok god vaše dete nije sigurno koji oblik ide u koji otvor i ne može to da vam kaže, ono nije sposobno za bilo kakav hir.

► Da li je njegov rezervoar ljubavi pun?

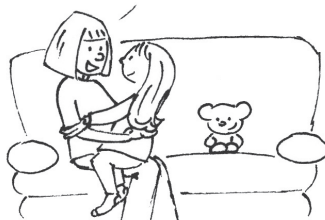
Reči ljubavi

TO JE VAŽNO PITANJE.
ČIM OPEREM SUDOVE,
ODGOVORIĆU TI.

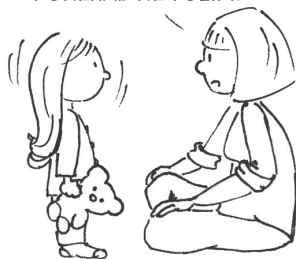
Pogled će naoružati dete strpljenjem da sačeka ako niste u mogućnosti da mu odmah odgovorite.

VOLIM DA ŽIVIM SA TOBOM.
SVAKI PUT KAD TE POGLEDAM,
OSEĆAM DA MI SE SRCE ISPUNI
SREĆOM. DA, JA TE VOLIM.

Važno je odgovoriti.

PONEKAD MISLIŠ DA TE NE VOLIM?
KAŽI MI ŠTA JE TO ŠTO VIDIŠ
ZBOG ČEGA MISLIŠ DA TE
PONEKAD NE VOLIM.

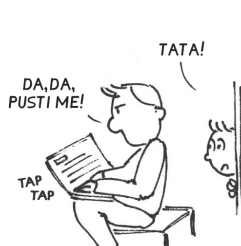
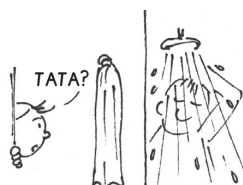

Ali i slušati: odakle dolazi ta sumnja?

” Volim te/volim
da te gledam kako
rasteš/volim da
živim sa tobom/
srećan(na) sam
što si mi ti
sin/ćerka... “

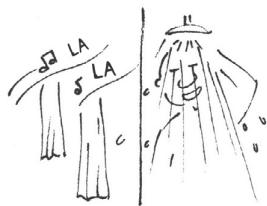
Ove reči čine
dobro.

► Vreme provedeno zajedno

Kada detetove potrebe za kontaktom nisu dovoljno ispunjene, njegovo **moždano kolo je nepotpuno**. Izlivi besa, plakanje zbog sitnice, ekscesivno ponašanje – sve su to manifestacije teskobe nervnog sistema. Razmeniti „volim te“, pomaziti ga ili se igrati s njim puni organizam **oksitocinom, hormonom sreće**. Dete se, kao i roditelj, oseća ispunjeno, srećno, sito.

Kada se makar deset minuta dnevno u potpunosti posvetite svom detetu, nahranite ga naklonošću i nežnošću, osiguravate sebi mirnije večeri!

► Dodir, poljubac, maženje, milovanje... Fizički kontakt

Vaše dete ne voli poljupce? Možda je to samo odgovor na vaše tenzije, odraz nedostatka iz vašeg detinjstva.

Imate pravo da volite, da dajete i primete nežnost. Ona, kao i vi, ima potrebu, kao i svi ljudi, za oksitocinom, tim divnim hormonom koji se oslobađa prilikom fizičkog kontakta, opušta i uliva osećaj sigurnosti i sreće.

Kad osetite snagu svoje ljubavi prema njemu, pustite da vam se taj osećaj iz grudi proširi po celom telu. Spustite ruku na njenu. Slušajte, osećajte, primajte, dočekajte život svog deteta u svom dlanu.

Dišite u dlan, a onda zamislite da ste pustili detetov dah da uđe duboko u vas... do vašeg srca.

Ali nije sve nedostatak ljubavi... Krize vašeg mališana

od jedne do tri godine mogu biti direktno u vezi s detetovim mentalnim stanjem.

U poslednjih nekoliko godina, skloni smo da sve „psihologizujemo“, da i najmanje odstupanje od uobičajenog ponašanja tumačimo kao privlačenje pažnje, borbu, preuzimanje moći. Stvarnost je često mnogo jednostavnija.

